
Звертання: роль, місце в реченні, способи вираження

Тема. Звертання, його роль у вираженні етнокультурознавчої специфіки діалогічного спілкування, місце в реченні, способи вираження

Мета: поглибити знання учнів про звертання, удосконалити вміння вживати розділові знаки при звертаннях, використовувати їх у зв'язному мовленні; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати любов до рідного слова, України.

Тип уроку: узагальнення та систематизація вивченого.

Обладнання: підручник, словник паронімів, мультимедійна дошка.

Хід уроку

*О мово рідна! Їй гаряче
віддав я серце не дарма.
Без мови рідної, юначе,
й народу нашого нема.*

В.Сосюра

I. Повідомлення теми та мети уроку. Мотивація навчання

1. Психологічний тренінг. Побажання результативної праці

II. Аналіз матеріалу з метою повторення і систематизації здобутих знань

Виконання навчальних тестів.

1. На які типи поділяються речення за метою висловлювання?

- А. Стверджувальні, загальнозаперечні, частковозаперечні.
- Б. Розповідні, питальні, окличні.
- В. Стверджувальні і заперечні.
- Г. Розповідні, питальні, спонукальні.**
- Д. Питально-спонукальні, риторичні, окличні.

2. Укажіть, у якому рядку подано риторичне питальне речення.

- А. А куди ти мандруєш, парубче?
- Б. Хіба ви не одержали мого послання?
- В. Хто ви, звідки і як зовесь?
- Г. Хто ж бо велич міряє метром?**

3. На які типи поділяються речення за будовою?

- А. Повні, неповні.
- Б. Двоскладні, однокладні.
- В. Поширені, непоширені.
- Г. Сполучникові, безсполучникові.
- Д. Прості, складні.**

4. З'ясуйте, у якому реченні простий підмет виражений прикметником.

- А. Минуле ніколи не повернеться.**
- Б. Де ти, милий, чорнобривий?
- В. Нарешті привезли пальне.
- Г. Несказане лишилось несказаним.

5. У якому реченні підмет виражений прислівником?

- А. Дуже корисно побувати ще раз у житті дитиною...
- Б. Люба! Ми у власне вчора досить надивились.
- В. Славне моє сьогодні. Завидним і прекрасним буде завтра.**
- Г. Писати вірші люблю.

6. Укажіть, у якому реченні підмет виражений вигуком.

- А. Гучне "ура" було йому на відповідь.**
- Б. Проспіва, протягне "ох", молока хильне за двох і вертається до хати.
- В. Що за диво! Під віконце хтось помалу підступає.
- Г. Несла ворона до мого двора своє картаве "кра".

7. У якому реченні присудок узгоджується з підметом у відмінку і числі?

- А. Стань просто мною. Я — тобою стану.
- Б. Любіть і боріться за щастя безкрає.
- В. Не хлопці — дубочки... В них очі — озера.**
- Г. Одні суть бджолами, а інші — трутнями.

8. На які типи поділяються речення за наявністю другорядних членів?

- А. Розповідні, питальні, спонукальні.
- Б. Однокладні, двоскладні.
- В. Повні, неповні.
- Г. Поширені, непоширені.**
- Д. Прості, складні.

9. Знайдіть речення із складеним іменним присудком, у якому наявна дієслівна зв'язка.

- А. Пустити непевного чужинця — небачно.
- Б. Імення матері — священне, імення матері — єдине.
- В. Яке це багатство — уміти зрозуміти іншого, уміти подати руку допомоги.
- Г. Ранок був сонячний і чудовий.**

10. Як поділяються речення залежно від наявності чи відсутності структурно обов'язкових членів речення?

- А. Поширені, непоширені.
- Б. Двоскладні, однокладні.
- В. Сполучникові, безсполучникові.
- Г. Прості, складні, ускладнені.
- Д. Повні, неповні.**

Взаємоперевірка і взаємооцінювання тестів.

1. Групи презентують виконання випереджувальних завдань.

Група 1. "Звертання, його роль у вираженні етнокультурознавчої специфіки діалогічного спілкування"

Група 2. "Місце звертання в реченні"

Група 3. "Способи вираження звертань"

III. Систематизація раніше засвоєного матеріалу
1. Рольова гра "Я — дослідник"

Прочитати текст. Визначити тему, основну думку, тип мовлення. Розставити розділові знаки

*Мово рідна Ти ж як море безконечна могутня глибинна
Красо моя У тобі мудрість віків і пам'ять тисячоліть і зойк матерів у годину лиху і переможний гук лицарів твоїх
Скарбе мій єдиний з тобою я найбагатший і найдужчий у світі без тебе перекотиполе що його вітер несе у сіру безвість
Твердине моя і захисток і гордість і розрада в годину смутку Хто не знає рідної материнської мови або цурається її той засуджує себе на злиденність душі
Наснаго моя і мудрий вічний учителю мій Будь вічно мово рідна*

Порівняти з текстом на мультимедійній дошці, зробити висновки

Мово рідна! Ти ж, як море, безконечна, могутня, глибинна. Красо моя! У тобі мудрість віків, і пам'ять тисячоліть, і зойк матерів у годину лиху, і переможний гук лицарів твоїх... Скарбе мій єдиний, з тобою я найбагатший і найдужчий у світі, без тебе — перекотиполе, що його вітер несе у сіру безвість. Твердине моя, і захисток, і гордість, і розрада в годину смутку... Хто не знає рідної материнської мови або цурається її, той засуджує себе на злиденність душі. Наснаго моя і мудрий вічний учителю мій! Будь вічно, мово рідна!

Зробити синтаксичний розбір виділеного речення

2. Поетична хвилинка. З вірша Д. Павличка "Між горами в долинах..." (учень читає напам'ять) виписати звертання, пояснити їх спосіб вираження.

3. Лексична робота. Пояснити лексичне значення слова "манкурт".

(Манкурт — добровільний раб, людина, що втратила історичну пам'ять, а з нею національну самосвідомість і почуття людської гідності.)

4. Культура мовлення. Пояснити лексико-граматичне значення паронімів **досвідчений і освічений.**

5. Індивідуальне завдання

Творче моделювання. На місці пропусків уставити звертання, добираючи їх з довідки.

1. О ... твій звук у мене в серці не затих.
2. Ой ... грай для нас, грай, танок свій жвавий ти не зупиняй.

3. Орачу мій ... гостило в тебе сонце за столом.

4. За все тобі спасибі, низький уклін, о ... наш уклін!

5. Гей ... доля планети у ваших руках!

6. О ... скільки у тобі краси ясної і живої сили!

Довідка: земля рідна, чародійна мова, земля, водограй, господар великий, юнаки.

6. Прийом "Незакінчене речення"

— Звертання в реченнях має місце...

— Звертання виражається...

— Звертання на письмі...

— За структурою звертання бувають...

— Звертання членом речення...

— Найчастіше звертання використовують у стилях...

V. Домашнє завдання

Усім — скласти 10 тестів із теми "Звертання".

Група А — виписати з народних пісень 10 речень із звертаннями.

Група Б — скласти сенкан до слова *мова*.